

A TENGERPART

POLITIKAI NAPILAP

VIII. évfolyam.

FIUME, kedd 1911. március 28.

70. szám.

Szerkesztőség és kiadóközpont (telefonszám 229.)
Viale dell' Ospedale, Wurzer ház 1. emelet.

Felelős szerkesztő:

MURAI JENŐ.

Nyomda telefonszáma (sürgős esetekben) 932.

Előfizetési ár:
Egész évre 24 kor. Negyedévre 6 ko
Félévre 12 kor. Egy hónapra 2 ko
Egyes szám ára helyben 6 fillér.
Hivatalos hirdetések 6 hasábos petit sorja 40 fillér.

Az iparfejlesztés és a társadalmi kérdés.

Társadalmi kérdés csak ott van, osztályharcok csupán ott jelentkezhetnek, ahol a társadalom a gazdasági fejlődés magasabb fokán áll, ahol a gazdasági tagzódás már kifejezettebb alakot öltött.

Eltökintve azoktól az esetektől, midőn a jogaitól megfosztott és kiaknázott osztályok az ugyanazon termelési ágban uralkodó és jogi privilégiumokat élvező osztályok ellen fordulnak, — mint az ókor rabszolgatáradásai, vagy középkori paraszt és jobbágymozgalmak — társadalmi kérdések ott válnak aktuálissá, ahol a társadalmi gazdaság strukturája több elemi ágának a jelenlétéről tanuskodik, nevezesen ott, ahol a társadalom a mezőgazdasági termelés mellett ipari termelést is képes művelni, ahol a nemzet *indusztrializálódik*.

A tisztán mezőgazdaságból élő társadalomban csupán egy uralkodó osztály van: az agrár-feudális nemesség, mely görcsösen ragaszkodik jogaihoz. A kulturális fejlődés egy magasabb fokán az iparúzó és kereskedő városi lakosság is részt kér a hatalomból s megindul az az osztályharc, mely legtragikusabb alakjában a francia forradalom példájában áll előtűnk.

A „bourgeois“ a paraszttal szövetkezve megdönti az „ancien regimet“ és hatalomra juttatja az iparúzó és kereskedő polgárt, a fejlődés egy következő fázisában pedig a negyedik rend, az ipari munkásság támad egykori fegyvertársának, a bourgeoisoknak.

A hatalmi viszonyok ezen erőparalellogrammjának egyik fontos tényezője az *ipari fejlődés*. Mivel pedig az indusztrializálódás nyomán bizonyos szociális eltolódások is várhatók, indokoltnak látszik, hogy cikkünk egyik tárgyává az iparfejlesztésnek a társadalmi kérdésre való hatását választjuk.

Magyarország társadalma egy erős nagybirtokos, gyengülő, bár társadalmi súlyát megtartani törekvő középbirtokos, nagy de öntudatlan kisbirtokos osztályból áll, melyekkel az ipar, kereskedelem és ipari munkásság állanak szemben. Az arányszám ma még kedvezőtlen a kereskedelmi és ipari érdekek képviselőire, mégis tagadhatatlan, hogy ezen osztályok — főleg bizonyos intellektuális körök vezetése alatt — máris öntudatos életjelte adtak magukról, hogy felemeljenek — bár gyenge — szavukat és agilitással, energiával törekcsenek pótolni számbeli inferioritásukat.

Amely arányban azonban az iparfejlesztés e merkantilis rétegeket erősíti, ugyanolyan arányban fogják az ipar és kereskedelem képviselői társadalmi és politikai súlyukat kifejezésre juttatni s minden újabb ipari üzemet, minden újabb gyárkérmény egy-egy nyelvet csatát jelent a merkantilis érdekeltségnek.

Ezeket szem előtt tartva, vizsgáljuk meg, mennyiben kívánatos és mennyiben hátrányos az agrárius táborra a magyar ipari fejlődés előmozdítása.

A magyar birodalom népének állandó kivándorlása gazdasági strukturánk fogyatékosságának egyik következménye: a nép kivándorol, mert nem lel idehaza tisztességes megélhetést. Ezek a földmives-csapatok, melyek nagy számban kelnek át az Oceánon, a nagy- és főleg a kötött birtok legékesebb hangon szóló vádlói. A földmives népesség kénytelen Amerikában a legnehezebb ipari munkát vállalni, mert idehaza nincs módjában földhöz juthatni, a házaérkezők pedig alig tudnak megbarátkozni a hazai gazdasági és társadalmi viszonyokkal.

A kivándorlás két irányban veszedelmes a földbirtokosságra, nevezetesen a nagybirtokra. Mindenekelőtt veszteséget jelent olcsó, igénytelen munkaerőben, ami a termelési költségek emelkedésében is kifejezésre. Azután olyan eszmék, felfogások terjesztésére alkalmasak, melyek a földnélküli proletáriátus elégedetlenségét szítják a birtokosság ellen.

A kivándorlás ellen a legradikálisabb gyógyszer a kisbirtok számának növelése, a kötött birtok mobilizálása, egyszóval a földszerzés lehetőségének megadása volna.

Semmi sem köti a parasztot annyira a hazához, mint éppen a föld. Ámde ezen radikális gyógyszerrel félnek azok, akik a nagy- és középbirtokosság társadalmi súlyát féltik, s ezért inkább a másik eszököhöz nyulnak, az iparnak a fejlesztéséhez, s annak is azon alakjához, amely a kisipar konzervatív tömegeit van hivatva életben tartani.

A kisipar gyámoltó „Mittestandbewegung“ konzervatív-agrárius izü politika, melybe gyakran az antiszemitizmus hálás motívumait is belekeverik.

Igen alkalmas hangulatkeltésre, választótömegek megnyerésére. Gazdasági értéke ellenben semmi, mivel a fejlődés törvényei negligálásával született meg, sőt azok ellen irányul.

A nagyipar, a modern gyári üzemek alapítása ellen többször kifakadt már a földbirtokos-osztály, nevezetesen azok a birtokos kategóriák, amelyek bérmunkásokra szorulnak.

A gyáripar jobb munkabérekért fizet, ennek folytán emelőleg hat a földmives-munkások bérére. A birtokos, hogy el ne veszítse munkásait, kénytelen emelni a munkabérekét, ami a termelési költségek drágulását idézi elő.

S ugyanakkor, midőn a megdrágult termelési költségek csökkentik a földjáraadékat, társadalmilag és gazdaságilag mindnagyobb súlyhoz jut az az osztály, melynek érdekei homlokegyenest ellenkeznek a földbirtokosság érdekeivel.

A gyári termelés kapitalistákat, kereskedelmi alkalmazottakat és ipari munkásokat a az országnak, melyek nem állíthatók az agrárius-konzervatív politika szolgálatába, hanem liberális, sőt radikális alapon öhajják reformálni gazdasági és társadalmi életünket.

A kisbirtokosság nem lehet ellensége az iparfejlesztésnek. Hiszen az ipar fogyasztást jelent, hazai piacot, mely sokkal biztosabb, mint a politikai esélyektől függő exportterület. földnélküli munkásság pedig kenyéradóját lát minden keletkező ipari vállalatban, mely követte — t. i. a földmunkabér emelése révén — javára, előnyére szolgál.

Ime a magyar iparfejlesztés társadalmi hatásának mérlege! Indusztrializálódás nemcsak gazdasági szükségesség, hanem szociális jótémény is, melynek elsősorban osztályok, valamint a középosztály azon rész látják majd hasznát, mely ma — a földszerzés lehetetlen vagy csak olyan magas felcsigázott árakon lévén lehetséges, hogy alig hozza meg a vételár kamatát — elproletárizálódik, állatellátásra tör vagy a „diplomás“ pályakon nem velt az amugy is éles versenyt.

Jelentés a Pool-szerződésről.

A kivándorlók szállítására adott engedélyekre vonatkozó Pool-szerződést már laput legutóbbi számában szó szerinti szövegében közöltük. Az engedélyezésről szóló miniszteri jelentést *Khuen-Hédervary* Károly gróf miniszterelnök mint belügyminiszter a képviselői pártok ülésén terjesztette be:

A belügyminiszter jelentése minden előt ismerteti a kivándorlási ügynek az 1904. évi IV. t.-cikkkel való rendezését s ennek kapcsán a Cunard-társasággal kötött szerződésről, de minden intézkedésnek kevés eredmény volt, úgy hogy a kivándorlók száma, mely az 1902. évben 91.672, 1903. évben 120.249-et tett ki, az 1904. évben 97.340 leszállott, de már az 1905. évben 170.419, 1906. évben 178.170, 1907. évben 209.160 emelkedett.

Később az északamerikai Egyesült-Államokban beállott üzleti depresszió következtében ugyan az 1908. évben 49.365-re leszállt, de már a következő évben, 1909-ben 129.365-re felemelkedett.

A fiumei kikötőn keresztül a kivándorlóknak csak egy kisebb része szállítható, úgy hogy a „Nordatlantischen Dampferfahr-Verband“ cím alatt egyesült öt társaság által, Cunarddal kötött szerződés s illetőleg a megadott engedély ideje óta kétszer, de az elmúlt években háromszor annyi kivándorló szállított el, mint Fiumén keresztül. Ezért engedély meg 1904-ben a belügyminiszter a Cunardhajóstársaságnak, hogy a Fiumén át el szállítható kivándorlókat az észak-nyugati európai kikötők felé irányíthassa. A jogosult kivándorlóknak az észak-nyugati kikötők felé való útja megakadályozható nem volt.

De ezenkívül még figyelemmel kell lenni az 1905. évben a német birodalom k

ányával szemben a viszonzóság feltétele mellett létrejött azon megállapodásra is, hogy az egyes kormányok nem fogják életbeléptetni a rendszabályokat, melyek által azon egyének, kik kivándorolni akarnak és a kivándorlásra a ennálló törvények értelmében jogosítva vannak, német birodalom területén keresztül való kivándorlásban gátoltassanak.

Ez okoknál fogva a magyar kormány énytelen volt eltérni, hogy a kivándorlásra jogosítottak az északnyugati kikötők felé vessék útjukat. E részben folytatott tárgyalások alkalmával az említett gőzhajótársaságok Magyarország területén minden agitáció beszüntetésének és az Adria útján közvetített kivándorlók után a kivándorlási alap javára 10 korona fejedő fizetését vállalták.

A gőzhajótársaságok azonban ennek meg nem feleltek, az ügynökösködést be nem szüntették, az ügynökeik útján szerzett kivándorlók után a fejadó fizetését is megtagadták. Az Adria részvénytársasággal történt leszámolás során az ily címen hátralékban maradt fejadó az 1910. év végén a 600.000 koronát meghaladta.

Ilyen körülmények között tárgyalások indultak meg ezekkel a társaságokkal, ezek azonban eredményre nem vezettek, csak a múlt év végén újból megindult tárgyalások alkalmával kötötték meg a most a Ház elé érjesztett szerződést.

E tárgyalások során a magyar törvények rendelkezéseinek külföldi kikötőkre alkalmazásának kérdésében merült fel nehézség s mint-hogy a társaságok a szerződés megkötését ezen kérdés rendezésének feltételéhez kötötték, melyhez a belügyminiszter hozzá nem járulhatott, jött létre a szerződés 4. pontjában oglalt az a megállapodás, hogy e kérdésnek eldöntése későbbi tárgyalás részére tartasék fenn.

A társaságokkal szemben fennálló fejadóhátralék követelésre vonatkozólag megállapodás létre nem jött, mert a társaságok annak követelését el nem ismerték s miután a követelésnek választott bíróság útján való rvényesítésére teljes biztos kilátás nincs s miután a társaságok az e részbeni elszámolási ülönbözlet elejtése esetén hajlandóknak nyilatkoztak a magyar kivándorlási ügy céljaira 100.000 koronát a magyar kormány rendelkezésére bocsátani, az elszámolási különbözlet ezen társaságokkal szemben való fentartását ajánlatuk elfogadásával elejtette a belügyminiszter s az engedélyezett gőzhajótársaságok működésüket 1911. évi március 25-én ezdik meg s e napon átveszik az eddig az Adria tengerhajózási részvénytársaság által vezetett és Csacznán, Pozsonyban, Királyhidán s Sopronban felállított határszéli irodákat is.

A belügyminiszter terjedelmes leiratban smerteti a fővárossal a szerződést, amelyet a ormány a Nordatlantischer Dampferlinien (erband (Continental Pool) cím alatt egyesült ajóstársaságokkal kötött a kivándorlók szállására.

A leirat szerint az engedélyeseknek joguk an a Cunard hajóvállalattal kötött szerződés endelkezéseinek respektálása mellett, kivándorlókát Hamburg, Cuxhaven, Bremen, Bremeraven, Rotterdam, Antwerpen és Havre kikötőn át az északamerikai Egyesült Államok és anada: Boston, Newyork, Philadelphia, Baltimore, St.-John. N. B., Halifax, Quebec és Montreal kikötőibe szállítani.

Az érdekelt hajótársaságok közül a Hamburg Amerika Linie: Palotai Gyula, a Nord-entscher Kloyd: Birly Béla, a Holland-Amerika inie: Pongrácz Ferenc gróf, a Red-Star Linie: Rubits Amadeus, a Compagnie Generale Transatlantique: Stiffson Emil budapesti ikost nevezte meg a magyar kormánynyal zemberben, felelős megbízottjául. Az engedélye-ek jogot kaptak arra, hogy Csacznán, Pozsonyan, Királyhidán és Sopronban kivándorlási odákat állíthassanak. A központi vezetést udapestről intézik. A kivándorlásra csabitást szerződés szigoruan tiltja.

Az említett kivándorlási állomásokon felül Cunard megtartja a csáktornyai és fiumei llomásait. A leirat utasításokat ad a törvény-iatóságoknak a kivándorlók ellenőrzésére. Meg-iajgyja, hogy utlevél nélkül senkit se engedhet-tek át a határon, de azokat a kivándorlókat is el kell tartóztatni, akik — habár van utlevelük — nem az engedélyes társaságok hajóin akar-

nak kivándorolni. Egyben kimondja a belügy- miniszter, hogy a kivándorló csakis a megjelölt hajótársaságok irodáiban válthat hajójegyet. Hosszasan elmondja még a leirat az ellenőrzés módjait s végül utasítja a hatóságokat, hogy a kivándorlási mozgalomról havonként tegyenek hozzá jelentést.

UJDONSÁGOK.

— **Hazai Samu a kormányzónál.** Hazai Samu honvédelmi miniszter szombaton látoga- tást tett Wickenburg István gróf kormányzónál.

— **Személyi hírek.** Nákó Sándor gróf, volt kormányzó, három heti abbáziai gyógyke- zelés és üdülés után szombaton este Nagy- szentmiklóásra utazott. Az Abbáziában üdülő kép- viselők közül Csuzy Pál, Hajós Kálmán, Zákó Milán és Rónai Jenő munkapárti képviselők Nákó gróftól Fiuméig kísérték el, akihez Pan- cera István táblabíró is csatlakozott. A társaság- gal együtt jött Justh Gyula is, aki több napra tervezett abbáziai tartózkodását megszakítva, visszatért a fővárosba.

— **A rappresentanza ülése.** A városi képviselőtestület pénteken este Corossacz Fe- renc első alelnök elnöklésével ülést tartott, melyen 32 bizottsági tag jelent meg. A múlt ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után az elnök meleg szavakkal emlékezik meg az egységes Olaszország kivívásának ötven éves évfordulójáról s indítványozta, hogy az olasz képviselőház elnökét, valamint a római sinda- cot táviratilag üdvözzöljék. A rappresentanza az előterjesztést nagy lelkesedéssel határozattá emelte. Ezután az elnök a múlt ülésen történt rendezavarásra való tekintettel hosszabb elnöki nyilatkozatban figyelmezteti a karzat közön- ségét, hogy a tárgyalás menetét semmiféle módon ne zavarják meg, mert különben kény- telen lenne erősebb eszközökhöz folyamodni.

Mielőtt a napirendre áttértek volna, Meichs- ner bizottsági tag indítványozta, hogy egy temetői állásra hirdessenek pályázatot, akinek kötelessége volna a temetőben előfordult vissza- élések megakadályozása. A rappresentanza az indítványt elfogadta s azt a legközelebbi ülés napirendjén fogják tárgyalni.

Meichsner ezenkívül hármas interpellációt is terjesztett elő a susáki omnibusz, a szemét- kocsik s egyes városi alkalmazottak fizetés- rendezése ügyében, melyre az elnök nyomban választolt.

Foretich egyik interpellációjában a scurige- nei iskolát sürgette, melyre az elnök megnyug- tató felvilágosítást adott, majd a városi tanító- nök férjhezmenetelére vonatkozó tervezetnek az iskolaügyi bizottsághoz tanulmányozás cél- jából való átküldését javasolta, melyet el is fogadtak.

A napirend első pontján a múlt ülésen lemondott tíz rappresentante ügye szerepel. Dardi Vazul tanácselnök ismertette a tanácsnak a lemondás elfogadására vonatkozó javaslatát. Megjegyezte azonban, hogy Rubinich lemondott bizottsági tag aktív és passzív választói jogát 6 évre elvesztette, mivel nem volt még 3 éve rappresentante.

Thierry lovag azt ajánlotta, hogy Bran- chetta lemondását ne fogadják el. A rappresen- tanza a tanács előterjesztését fogadta el Thierry módosításával.

Ezután a lemondás folytán megüresedett bizottságok létszámát egészítették ki. Sorra került most

egy tanácsosi állás szervezése, melyre Dalmartello Arturt választották meg.

Hosszabb vita volt a város szegélyéről elbocsátott Medanich Valéria tanítónőnek a kultuszminiszterium által való visszahelyezése felett. A rappresentanza a tanács javaslatát elfogadta, mely szerint a kultuszminiszterium döntése miatt a közigazgatási bírósághoz

fordulnak. Ezután még néhány kisebb jelentő- ségű ügyet intéztek el, mire áttértek a zárt ülésre.

A zárt ülésen Blasevich Józsefet a katonai ügyosztály vezetőjévé, Beusterien Henriket rendőrdelégátussá, Kárpáti Gézátt helyettes rendőrdelégátussá, Bianchi Edét pedig rajz- tanítónak választották meg. Ezzel az ülés véget ért.

— **Merénylő hajóskapitány.** A fiumei büntető törvényszék ma tárgyalta Csaleta Márk negyven éves, osztrák alattvaló tengerészkapitány bűnperét, aki február 25-én a déli órák- ban a Caffé Risorgimento előtt beretvával merényletet követett el neje, született Vidich Stefánia ellen. A második emeleti tárgyalási termet nagyobb részben a vádlott ismerősei s egyéb érdeklődők töltötték meg, úgy hogy mire a tárgyalást megnyitották, a padsorokban alig lehetett megmozdulni.

Az általános kihallgatás során felolvassák a vádiratot, mely szerint az ügyész sulyos testi sértés bűntettével vádolja a vádlottat, aki kijelenti, hogy nem érzi magát bűnösnek. Rész- letesen elmondja a családi viszálykodások törté- netét s védelmére azt hozza fel, hogy felesé- nél mintegy nyolc hónap óta elhidegülést tapasztalt. Hivatkozik heves és ingerékeny temperamentumára is. Ezután Melocco János dr. a bűnös hajóskapitány feleségének kihallgatás- idejére zárt tárgyalás elrendelését kéri, ame- lyet a bíróság Marsik Andor dr. védőügyve- ellenzése dacára el is rendel. Az elnök üritteti a termet, ahol a hallgatóság része csak a védő által bejelentett két újság- mint bizalmiférfiu maradhatott. Csaleta Márk kihallgatása után a bíróság a nyilvános t- gyalást újból megnyitja s Vidich Máriát vádlott anyósát hallgatta ki, aki rendke- böbeszédűséggel vádolja vejét, majd elmon- a véres tett részleteit. A következő Marcovich Doloresz, Csaleta Márkné neje aki arról tud, hogy a házastársak köz- kori volt a szöváltás. Az ügyész és védő- déseire ismerteti egy farsangi mulatság t- netét. Markovich Miklós, a vádlott sógora került volna ezután sorra. Ő azonban törvény- ben biztosított jogával élve, a vallomást meg- tagadja. — Mladich Antónia horvát anya- nyelvű cselédleány, aki Csaletáknál volt alkalmazva, tud a férj és feleség közti viszálykodásról. Vallja, hogy a kapitány neje a férj távollétében tényleg résztvevett egy farsangi mulatságon rokonai és egy Passalacqua Emil nevű fiatalember kíséretében. Calendras Mária lényegtelen vallomása után a törvényszék Passalacqua Emilt hívja tanuságtételre. A tanu kijelenti, hogy semmiről nem tud. Az ügyész és védő kérdéseire elmondja, hogy a vádlott nejevel volt ugyan báiban, de a rokonok is jelen voltak. Nem igaz, hogy Csalatanéval biz- zalmasságot engedett volna magának.

A vádlottanúinak kihallgatása után Marsik dr. védő kéri Spadavecchia, Dekleva Mária, Perini és Host tanuk kihallgatását, melyet a törvényszék el is rendel, noha ezt az ügyész- ség képviselője ellenzi. Spadavecchia üzlet- tulajdonosnő szerint a házastársak gyakran megjelentek a boltjában, akik egymással jó viszonyban éltek. Dekleva Mária nem tud semmiről, Perini Samu pedig nem jelent meg, mire Kosak Gyula lép a bíróság elé. Kosak Csaletáék békés családi életéről bir tudó- mással. A bizonyítási eljárás befejezése után a törvényszék megesketi a tanukat, egyuttal a tárgyalást öt percre felfüggeszti.

Szünet után a védő Csaleta orvosi megvizsgálását kéri, amelyet az ügyész ellenez. A bíróság rövid tanácskozás után a védő kérelmének nem ad helyet. Ezután a vád- és védőbeszédre térnek át. Melocco János dr. ügyész a vádirat alapján kéri a vádlott szigorú megbüntetését a B. T. K. 301. §-a valamint a 303. §-a alapján.

Marsik Andor dr. ügyvéd emelkedik most szólásra s a közönség feszült figyelme között elmondja a védőbeszédet. Hangoztatja, hogy védence nem tagadja a tett elkövetését, hajlan- dó a következményeket is elviselni. Azonban a vád egy tekintélyes része a tengerészkapitány nejeére is átháramlik. A közönség mozgása köz- ben ismerteti azt a fiumei szokást, hogy a férj távollétében az asszonyok nem szoktak mulat-

Meleg szél fuj dél felől

Mindenféle kellemetlen bajt zudít az érzékeny emberekre: köhögést, rekedtséget, komoly hurutos megbetegedést okozott lélegzési nehézséget. Ezért veszedelmesebb némely emberre nézve a szél, mert betegségeket hoz rá. Fáy valódi orvos, mert betegségeket mindig kéznél kellene tartani. Ásványvizet ajánl mindkét neműnek, mert kitűnő szolgálatot tesz mindenféle betegség ellen. Kapható 1 korona 25 fillérért a szakmába vágó üzletekben. Képviselet Magyarország és Ausztria részére: Th. Güntzert, cs. és kir. udvari szállító, Wien IV/I. Grosse Neugasse 17.

...ba járni s így Csaletané viselkedése bizonyos fokú ingerlékenységet válthatott ki a férjénél. Kiemeli, hogy a vádlott sirva könyörgött tárgyaláson neje bocsánatáért. A sértett azonban a bűnbocsánatért esdeklő férjét elutasította annak megbüntetését kérte. Az enyhítő körülményekre való tekintettel méltányos ítéletet kér.

A védőnek szokatlanul bátor hangu beszéde után a törvényszék tanácskozással visszatért. Rövid tanácskozás után a bíróság ismét visszatért a terembe s kihirdeti az ítéletet, mely szerint a törvényszék Csaleta Márk tengerészkapitányt a 301. és 303. §-ok alapján másfél évi börtönre s az ország területéről való kizárásra ítélte. A büntetésbe az egy évnyi vizsgálati fogságot beszámították. Az ítéletet a közönség morajjal fogadta s majdnem mindenkinek figyelme a vádlott felé irányult. A nagy zajban alig hallható, hogy az ügyész súlyosbíttatásért, a védő pedig enyhébb ítéletért elejtett be fellebezést. A védő ezenkívül a vádlott szabadlábra helyezését is kéri kaució mellett, melyet a törvényszék az ügyész ellenzése után visszautasított.

Az elnök még nem is rekeszthette be a tárgyalást, már is újabb izgalom támadt. Csaleta neje, aki már a tárgyalás elején is rosszul lett, a szigorú ítélet hallatára elvesztette az eszméletét s ájultan terült el a tanúpadján. Ügyvédek s más közelben állók siettek segítségére, akik az asszonyt a vízvezetékhez, majd az irattárba vitték, ahol hozzáfogtak eszméletre térítéséhez. A publikum még sokáig együttmaradt s vita a tárgyalás eseményeit. Csaletané csak egy óra mulva nyerte vissza eszméletét s anyja kíséretében elhagyta a törvényszék épületét.

— **Botrány a Comunalében.** Az operastaggione tegnapi „Carmen” előadása alkalmával a városi színházban botrányos jelenetek játszódtak le. A gördülékeny, összhangzatos előadás a második felvonás közepéig teljesen rendben játszódott le, abban a pillanatban azonban, amikor Novelli baritonista, akinek Escamillójával a közönség nincs megelégedve, a színre lépett, a karzati közönség eredeti módon juttatta nemtetszését kifejezésre. Minden egyes dalánál egy csengettyű zavarta meg énekét. A páholyok és a földszint közönsége erős püsszegéssel igyekezett a zajt leinteni, azonban még így is soká tartott, míg a nyugalom éppen a tőreador gyönyörű indulójánál némiképp helyreállt. A III-ik és IV-ik felvonás alatt a csengettyű ismét megszólalt, valahányszor Novelli baritonista énekelni kezdett. A zaj minden egyes alkalommal percekig tartott s csak akkor ült el a karzati közönség lármája, amikor Escamillo a színpadról távozott. Az előadásnak ily gyerekes módon történt zavarása a jobb izlésű közönség körében élénk visszataszítást szült, az operastaggione tagjai pedig furcsa véleményt alkothatnak a fiúmei közönség műzüléséről, ha a legszebb operák egyikét ilyen módon zavarják meg, mert a baritonista hangja kívánni valót hagy hátra.

— **Nadrágszoknya a korzón.** Az anti-jupe-culotteisták kudarca folytán az új divat hívei most már bátrabbak. Pénteken délután a Corsón egy fiatal hölgy kockáztatta azt a mostanában merész vállalkozást, hogy nadrágszoknyában jelenik meg az utcán. Az izléses öltözék a nadrágot ügyesen elfedte s így kevesen vették észre, hogy az illető hölgy a szoknyán kívül nadrágot is visel. A sikeren

felbuzdulva a hölgy, egyébként a Kereskedelmi Részvénytársaság tisztviselője, a népes esti korzón is megjelent, a férfiak kutató szeme azonban hamarosan felfedezte a nadrágszoknyát. Alig sétált néhány száz lépést, máris jókora tömeg kísérte hangos megjegyzéssel a hölgyet. Az új divat ellen nem is volt sok ellenvetés, a megjegyzések pedig többnyire nadrágszoknya és vidéke körüli érvek voltak. A mindenütt jelenlevő mulieria azonban már nem hagyta oly könnyen a nadrágot a férfiak elől elhódítani. Előbb lökdösní kezdtek a hölgyet, majd pedig éles füttyökkel adtak nemtetszésüknek kifejezést. Minthogy az új divat ifjú ellenségeinek lármája nőttön-nőtt, a hölgy néhány uriember oltalma alatt egy mellékutcába menekült, ahol sikerült a lármás sereg elől eltűnnie.

— **Halálozás.** Kanczler Antal dr. bonyhádi ügyvéd, aki főgimnáziumi tanulmányait Fiumében végezte, San Remoban hirtelen meghalt. Az elhunytat felesége és két árvája siratja.

— **Köszönetnyilvánítás.** A fiúmei Magyar Kör lapunk után mond köszönetet Ederer-Burger Gyula urnak, a Deák-szálló tulajdonosának, a körnek március 15-iki ünnepélye alkalmával juttatott harminc koronás adományáért.

— **Városi színház.** Holnap, kedden este a városi színházban az olasz operastaggione népies helyárrakkal a „Carmen” operát játssza. Cesaretti Rosiával a címszerepben.

— **Akiket nem tudnak elítélni.** A járásbíró mára tüzte ki ismét Gilliam Vilmos Félix csemegekereskedő és Mocsonyi Sándor kormányzósági fogalmazó-gyakornoknak ismeretes parbjá ügyét, akik a múlt évi augusztusban Fiumében kardparbját akartak vívni. A rendőrség közbelépése folytán azonban a párbot Budapestben vívták meg. A tárgyalást most újból el kellett halasztani, mert Mocsonyi, akit már negyedszer idéztek meg, ezúttal sem jelent meg. Mocsonyi ugyanis az őszel egy évi szolgálatra egyik bécsi lovasezredhez vonult be s ezredparancsnoksága úgy látszik nem akarja figyelembe venni a polgári bíróság idézését.

— **Tombola szobrászművekre.** Jánossy József, budapesti akadémiai szobrász, szobrászműveire itt Fiumében tombolajátékot rendezett, melyre kilenc nyereménytárgy volt kifizetve. A tombolasorsolást ma ejtették meg nyilvános ellenőrzés alatt. Az első nyereményt („Husvétí öntözés”), Blasich Marió dr. főorvos kapta, a másodikat Bagári Ferenc, a harmadikat Kirschner József, a negyedik nyereményt dr. Eisler Fülöp ügyvéd, az ötödiket Czirják Győző, a hatodikat Bisiak G., a hetediket Gál János kávékereskedő, a nyolcadikat Reinprecht (Viktória pensio) Abbazia, végül a kilencediket szobortárgyat Mozog István gimnáziumi tanár nyerte el.

— **Automobil-teherpróba.** A Via Municipión ma délelben a közönség nagy érdeklődése közepette egy teherszállító autóbilt próbálták ki. A hatvan lóerős, Gaggenaugyártmányú gépkocsit a Hoffmann Hugó fa-termelő cég rendelte, mely Olaszországba másfélmillió talpát fog legközelebb szállítani. A mai kitűnően sikerült teherpróbán az autóbilt hat tonna talpát sebesen, minden rázkódás nélkül vitte fel a Via Municipión a súlyos terhet. Néhány nap mulva a cég még két autóbilt és három mellékkocsit állít be a forgalomba. A kocsik mindegyike 6—6 tonna talpát képes az erdőségekből a magasban fekvő Lokve állomásig szállítani.

— **A «Carpathia» Fiumében.** A Cunard-nyar-amerikai „Carpathia” gőzöse vasárnap reggel érkezett Fiuméba. A hajón 130 angol kiránduló tartózkodik, akik a Carpathiával Nápolyig mennek, onnan pedig a „Franconia” gőzessel folytatják utjukat Liverpoolba. A „Carpathia” kivándorlógőzös szerdán délután indul el Newyorkba.

— **Ajándék.** „Az Üzlet” nevű kitűnő kereskedelmi szaklap, melyet dr. Radványi László szerkeszt s mely reklámra, kirakatrendezésre, a modern üzletvezetés száz meg száz apró fogására tanítja olvasóit, időnkint egy-egy értékes ajándékkönyvvel szokta meglepni olvasóit.

A lapnak legközelebbi ilyen ajándékkönyve „Az eladás művészete” címet fogja viselni s bizonyára nagyban fog hozzájárulni ezen közkezdvelt lap előfizetőinek további szaporításához. A lapnak előfizetési díja mindössze 8 korona, s a kiadóhivatal (Budapest, VI., Podmaniczky-utca 57.) ingyen küld bárki kívánságára mutatványszámot.

— **A kikötőből.** Március 27-én. Érkezett: „Persia” osztrák gőzös Kobeból, 30.0000 zsák lennaggal, 7500 zsák rizsszel, 2800 zsák amerikaiogyoróval, 800 bál gyapottal, 300 zsák borssal, 5700 bál dohánynyal, 600 zsák valloneával, 1400 zsákkorpával, 200 zsák magnéziummal, 130 zsák paprikával, 700 zsák és bál vegyes áruval; „Gilda” osztrák gőzös Triesztből üresen.

Indult: „Perseveranka” olasz gőzös Port-Empedoclebe üresen; „San Andrea” olasz gőzös Sfaxba, 254 tonna kőolajjal.

— **Az abbáziai Szegő-szanatoriumba** az elmúlt napokban a következő vendégek érkeztek: Ciordas J. dr.-né ügyvédné leányával, Büben László dr. főorvos nejevel és leányával, Fisch Jakabné orvosné leányával, Pető Janka magánzónó Budapestről, Reicher Artur mérnök Szegedről, Tuskovits Lujza magánzónó Mária-Nosztráról, Bakos Márton mérnök Budapestről, Missong J. mérnök Frankfurtból, Classen Dorotya magánzónó Moszkvából, sövényházi Hosen Aladárné magánzónó Budapestről, Arnold udv. tanácsos, igazgató Budapestről, Hahn Ignácné magánzónó Budapestről, Monisoff Dávid földbirtokos Szentpétervárról, Spitzer Ferencné magánzónó Pécsről, Schumpeter Károly magánzónó két nővérel, Steiner Fanny manáznónó Bécsből, zsolnai Wix Andy urnó, konzulné fiával Bécsből.

— **Abbázia vendégei.** A szomzédos Abbázia fürdő- és üdülőhelyet 1911 január 1-étől március 21-éig összesen 8310 fürdővendég és 970 átutazó, tehát összesen 9280 idegen látogatta meg. Március 16-ától 21-ig 1376 fürdővendég érkezett Abbaziába. Március 21-én 3597 idegen üdült a fürdőhelyen.

A fiúmei m. kir. állami tengerészeti akadémiával kapcsolatos internátusban a jövő tanévben előreláthatólag 8 ingyenes és 2 félinyenes hely lesz betöltendő. A felvételre vonatkozó bővebb értesülés az említett intézetnek igazgatóságánál szerezhető.

Fiume, 1911. márc. 15.

M. kir. Tengerészeti Hatóság.

Keresünk

versenyen kívül álló s az összes államokban szabadalmazott, fényesen bevált

„VIPERA” lopást jelző értékdobozaink

terjesztésére vagyonos, ügyes kereskedőt Fiume és környékére. Csakis olyan urak jelentkezzenek akik saját számlára óhajtják fenti cikket átvenni s akik elég erőt és tudást éreznek magukban az ottani vidéket alaposan szervezni és megoldozni. Bővebbet szóbelileg f. hó 28-án kedden délelőtt 10 órától, délután 3 óráig „NEU” igazgatóknál Fiume Lloyd szálloda.

Elsőrangú munkaerő, perfekt magyar, német, olasz levelező és mérlegképes könyvelő a nap egy vagy két órájára mellékfoglalkozást keres. Csakis déli, vagy esti órákon belül. Cim a kiadóhivatalban.

Távirat ◀▶ Telefon

A képviselőház ülése.

BUDAPEST, márc. 27. A képviselőház mai ülésén Berzeviczy Albert elnököl.

Jelenti, hogy a Kuriánál megtámadták Hazai Samu honvédelmi miniszter és Andrics Tivadar mandátumát. Ezután áttérnek a költségvetési vita folytatására.

Szmrecsányi György néppárti a tót nemzetiségi kérdéssel foglalkozik. Megállapítja, hogy a szolgabírák az okai a tót nép mozgalmának. A közigazgatási tisztviselőkben a tót nép nem barátot, hanem elnyomót lát. Ez is egyik oka annak, hogy a tótok kénytelenek kivándorolni. Nem fogadja el a javaslatot.

Rakovszky István mindenben aláírja Szmrecsányi kijelentéseit. Amíg a közigazgatást meg nem javítják, addig a törvények nem fognak segíteni. A javaslatot nem fogadja el.

Ugron Zoltán munkapárti javasolni fogja a közoktatásügyi tárcánál, hogy minden középiskolában egy nemzetiségi nyelvet tanítsanak. A javaslatot elfogadja.

Héderváry miniszterelnök szerint nem lehet mindig a végrehajtó hatalmat hibáztatni. Ha azonban a törvényeket nem helyesen hajtják végre, minden törvény keveset ér. Nem hiszi el, hogy Szmrecsányinak a tótság izgatására vonatkozólag igaza volna. Ő úgy van informálva, hogy a tótok nyugalomban élnek. Helyesli, hogy a kérdést többször felvetik, mert így a kérdés tisztázódik.

Az elnök erre a vitát bezárja s a javaslatot szavazás alá bocsátja.

A képviselőház a költségvetést általánoságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadja, valamint elfogadja Giesswein Sándornak a hágai béke konferencia összehívására vonatkozó határozati javaslatát. A többi benyújtott határozati javaslatot a Ház elveti. Ezután áttérnek a részletes tárgyalásra.

A közös kiadások tételénél Bakonyi Samu kifogásolja a közös számvétség intézményét, melyet az abszolutisztikus idők maradványának tart. Helyteleníti, hogy a kormány 1910-ben többet költött, mint az előző évben. A javaslatot nem fogadja el.

Apponyi Albert gróf hibáztatja és bírálja a tengeri flotta fejlesztését, melyet a magyar nemzet szempontjából vesz kritika alá. A javaslatot nem fogadja el.

Batthyányi Tivadar gróf a külügyi politikát kifogásolja és gáncsolja, mert óriási terheket ró a nemzetre s megakadályozza, hogy teljes anyagi erejét kulturális fejlesztésére fordítsa.

Az ülés folyik.

A vasuti pragmatikát módosítják.

BUDAPEST, márc. 27. A képviselőház mai ülésén válaszolt Héderváry gróf miniszterelnök a horvát képviselőknek hozzá intézett kérdésére. A miniszterelnök bejelentette az ülésen, hogy a vasuti pragmatikát módosítani fogják. Khuen gróf nyilatkozatával kapcsolatban Pejacevich gróf azt mondta, hogy őt a miniszterelnök válasza kielégíti s azt hiszi, hogy társai is meg lesznek elégedve, noha elégedetlen emberek mindenütt vannak. Politikai körökben azt hiszik, hogy Hédervárynak sikerül Horvátországban rendet teremteni.

Az új püspökök eskütétele.

BÉCS, márc. 27. A király által a múlt héten kinevezett új püspökök ma délelőtt tették le öfelsége kezeibe a püspöki esküt. A szertartásnál Zichy János gróf kultuszminiszter is jelen volt.

Ezer tagu küldöttség
Khuennél.

BUDAPEST, márc. 27. A községi és körjegyzők ezer tagu küldöttsége tisztelgett ma délelőtt Héderváry miniszterelnökknél, kérve a fizetésrendezést. A miniszterelnök kijelentette, hogy okvetlenül rendezni fogja a közigazgatást s erre vonatkozólag legközelebb törvényjavaslatot fog beterjeszteni. A monstre küldöttség Khuen gróf válaszát örömmel vette tudomásul.

A Reichsrathot elnapolják.

BÉCS, márc. 27. Az osztrák helyzet teljesen vigasztalan. Ma délelőtt a költségvetési bizottságban ismét tombolt az obstrukció. Délután Bienerth miniszterelnök utoljára tárgyalta a német pártokkal. Politikai körökben az a hír van forgalomban, hogy a király kivánságára még ma elnapolják a Reichsrath üléseit.

A nyitrai püspök meghalt.

NYITRA, márc. 27. Bende Imre nyitrai püspök ma éjjel hosszas szenvedés után meghalt.

Elhunyt magyar író.

BUDAPEST, márc. 27. Márkus József író, a „Magyar Szinpad“ szerkesztője ma éjjel San-Remóban szívizélhüvést kapott s rövid szenvedés után meghalt. Holttestét utolsó kívánságának megfelelően Budapestre hozzák.

Lemondott vezérigazgató.

BUDAPEST, márc. 27. Pénzügyi körökben nagy feltűnést kelt az a hír, hogy Somlyó Gyula, a Budapesti Bank vezérigazgatója ma délelőtt beadta lemondását.

Öngyilkos pályaorvos.

ZÁGRÁB, márc. 27. Ma éjjel a fiumei gyorsvonaton Szigeti Máv. pályaorvos, Zágráb mellett öngyilkossá lett. Holttestét a zágrábi pályaudvaron leemelték a vonatról.

Az őrmester áldozata meghalt.

BUDAPEST, márc. 27. Jazimirovics utász-közlegény, akit Rudolf Pál utászőrmester mellébe lövett, tüdővérzés következtében a katonai kórházban ma délelőtt meghalt. A golyó tüdejét széttroncsolta. Az őrmester még mindig tagad.

Agyongázolt tábornok.

TRIESZT, márc. 27. Gold Károly gráci tábornok, aki két leányával jelenleg Trieszben tartózkodik, ma délelőtt egy szálloda előtt át akart menni az uttesten, amikor egy automobil robogott elő s a tábornokot agyongázta.

Az „Anker“ életbiztosító társaság igazgatósága tudatja a t. közönséggel, hogy képviselőjét Fiume és kerületére

Mosca Antal urra

bizta, míg a pénzek behajtását továbbra is a Berl és Klein cég végzi. Hivatal: Via Tartini 3.

ZONGORA-TEREM ÉS KÖLCSÖN INTÉZET
ALAPITTATOTT 1880.

ÖZV. POTOSNJÁK ANTONIA
TELEFON 130. — VIALE FRANCESCO DEÁK 38. — TELEFON 180.

Ajánlja a legjobb gyártmányú zongorákat és pianókat előnyös fizetés mellett.
ZONGORABÉRELET, JAVÍTÁS ÉS HANGOLÁS.
A világhírű Bösendorfer zongorák egyedüli képviselőisége.

Az osztálysorsjáték huzása.

BUDAPEST, márc. 27. Az osztálysorsjáték mai huzásán a 40.000 koronás főnyereményt a 93.104, a tízezer koronás nyeremény pedig a 18.203 és a 23.474 számú sorsjegyek nyerték meg.

Lángban álló falu.

LINZ, márc. 27. Horsching falu 60 háza tegnap délután óta lángokban áll.

Paterno hadnagy kizárása.

RÓMA, márc. 27. A fegyelmi tanács határozata értelmében Paterno hadnagyot, aki Trigónia grófnőt meggyilkolta, kizárják az olasz hadsereg tisztikarából.

Kisiklott gyorsvonat.

BERLIN, márc. 27. Georgiában egy gyorsvonat kisiklott. Negyven utas a roncsok között meghalt.

„Lloyd“ szálloda
FIUME

A modern igényeknek megfelelően újjáalakítva. Az abbaziai hajók közvetlen közelében Elsőrendű vendéglő az épület földszintjén - Családok kedvenc találkozó helye.

Mérsékelt árak.

Navarro Hugo és Tsai
tulajdonosok.

„Sans Souci“ KOR. 2.50

elismert legfinomabb, francia minta szerint előállított pezsgő.

Carte d'Or, Carte blanche KOR 2.25.

Asli spumante 2.-

Gennaro Ossoinack pezsgőbor pince Görz,

Elárusító leány

ki a helyi nyelveket birja
azonnal felvétetik.

Cim a kiadóhivatalban.

Olesó podgyászszállítás!

A magyar királyi államvasutak igazgatósága az utazóközönség kényelmére Fiumében a Máv. vasutak pályaudvarán

podgyász szállítási vállalatot

rendezett be, mely az utasok kézi- és utipodgyászát a pályaudvarról a hajóállomásokra, Fiumében házhoz, üzletbe s viszont a hajóállomásokról, háztól, üzletekből pedig a pályaudvarra szállítja.

Viteldijak:

1. Kézi podgyászt a pályaudvarról, belterületre és hajóállomásokhoz s viszont darabonként 50 fillér.
2. Kézi podgyászt külterületre a díjak egyezség szerint számítatnak. Külterület: Déli vasuti átjárótól nyugatra; Plasse Strangától északnyugatra, via Germániától északra, a kormányzósági palotától északra fekvő utak; végül Susák.
3. Feladott podgyászt:

belterületre és hajóállomásokra s viszont darabonként	
25-50 kg.-ig	kor. -80
50-100 "	" 1.-

Kártérítés:

4. Feladott podgyászt külterületre, díjak egyezség szerint számítatnak. Podgyások elvesztésénél, kézi podgyásznál drbnként 30.- kor., feladott podgyásznál drbnként 120 korona maximális összeg fizetettik. A podgyász feladóhely jelenleg az állomási előcsarnokban található. A vasuti podgyázhordárok felvilágosítást adni tartoznak.

A m. kir. államvasutak szállítási vállalata

Nem kell többé szabónál mértéket venni!

A legszebb kész férfiruhák

kaphatók legolcsóbban csakis az

„ANGOL KIRÁLY“-hoz címzett ruhaüzletben

Fiume, Via del Lido 6 és Via del Molo 2. szám.

Dus választék valódi angol szövetekből készült ruhákban. Mérték szerinti megrendelések felvételnek.

Weiss Jacques veje

Weiss Salamon

Fiume-Corso.

Legdusabb választék mindennemű üveg, porcellán és lámpaárúkbán. - Berndorfi nickel konyhaberendezés és alpaccacüzst. Különlegességek szálloda berendezésekben

SZATHMÁRY GYÖRGY

MÉSZÁROS és HENTESMESTER

FIUME, Vicolo della Germania I.

Telefon 11-72.

Telefon 9-87.

ROYAL SZÁLLODA

Kossuth Lajos u. - FIUME - Interurb. Telef. 121.

- Központi fekvésű elsőrangú családi szálló -
a villamos vasut mentén, lift, fürdő, villanyvilágítás stb.

Omnibus minden vonatonál.

Tulajdonos DRASKOVICH MIKLÓS.

Eladók hálószoba berendezések

és egyéb használt butordarabok részletfizetésre is

Herskovits S-nél

Via G. Parini 6. szám (azelőtt Germania-utca).

KIADÓTULAJDONOS; „A TENERPART“ LAPKIADÓ VÁLLALAT.

Hôtel Jolanda & Bavaria

étteremmel és kávéházzal

Riva Schiavoni VELENCE Riva Schiavoni
a Lido-hajóállomással szemben.

A tengerre néző, szép, modern szobák.
Fedett és nyílt terrasz. :: Német és
magyar konyha.

Müncheni és pilseni sör egyenesen a hordóból kimérve.
Levelezés minden nyelven.

SCHÖN I. :: Szépség és hajápolási terme :: SCHÖN I.

A legújabb módszer szerint arc- kéz- láb-ápolás (manicur, pedicur) villanyos arcmasszázs (vibrations massage) szemölcslevétel és arcbán levő szőr eltávolítása, tyukszemvágás stb. Diszfésülések elvállaltatnak. Fésülések és hajmosások a rendelő lakásában is elvégeztetnek.

Frescura Agost Ricobelli L. utóda

késszerszám- és cipőüzlete.

Kossuth Lajos u. 13. - FIUME - Kossuth Lajos u.

Nagy választék ollók-, beretvák-, zseb- és konyhakésekben
a legelső bécsi és szollingeri gyárakból.

„Favorita“, „Gilet“, „Tip-top“ és más szakállnyíró gépek

Nagy raktár férfi-, női és gyermekcipőkben.

Mindenemű vágószerszám-javítások olcsón vállaltatnak el.

A kitűnő „MIVA“ borotváló készülék és minden egyéb rendszerű önbortváló raktár

„DE LA VILLE“

SZÁLLODA, KÁVÉHAZ ÉS ÉTTEREM
FIUME, DEAK-KORZÓ.

A magyarság találkozó helye.

Az étteremben délelőtt 9 órától izletes
villásreggeli olcsó árakon.

A kávéházban esténként KOVÁCS JÓZSEF
jőhírnevű kaposvári cigányzenekara hangversenyez.

TULAJDONOS:
BUDAI KÁROLY

Alapított 1850-be n

Cante Giuseppe

nagy butorraktára

és asztalos műhelye

Fiume, Via Cappuccini 4. sz.

Nagy választék modern luxus butorokban. Vas- réz- és kárpitos butorokban. Szolid és elegáns kivitelben.

Catti György utóda

cs. és kir. udvari szállító

GYÓGYSZERTÁRA

a városi torony mellett.

Ajánlja magát minden orvosi rendelés azonnali és exakt elkészítésére. Kapható minden gyógyszerészeti különlegesség-gyógyszertárak, az összes ásványvíz, toalett-cikkek és szépítőszerek stb. stb.

Teljes hálószoba berendezés,

valamint más butorok is elköltözés miatt eladók.

RÓTH SÁNDOR

Via Clotilde Traversale I. szám.

LA GRASTA TAMÁS

új divatáru üzlete.

Fiume, Via Riva 6 sz. (Marac-ház).

Nagy választék divatkülönlegességekben, rövid-árúkbán, szövött- és konfekció-árúkbán. Bluzok, alsósoknyák, gyermek- és reformruhák, kötények, valamint férfi és női fehérműk. Nyakkendők, esernyők és sábotok. Jutányos árak.

Szíves pártfogást kér

LA GRASTA TAMÁS

MERKUR KÁVÉHAZ

a vasuti állomással szemben

Legjobb minőségű kávéházi italok. - - - -

MAGYAR BOROK.

Pontos és tiszta kiszolgálás.

A MAGYARSÁG TALÁLKOZÓ HELYE.

A n. é. közönség pártfogását kéri

KONRAD FERENC tulajdonos.

BALATON VENDÉGLŐ

FIUME VIA POMERIO 26.

Kitűnő konyha.

Hamisítatlan borok.

Havi előfizetések olcsón elvállaltatnak.

MANDL EDE vendéglős.

NYOMATOTT CHLIKO JÓZSEF „MERCUR“ NYOMDÁJÁBAN FIUME